

Odstreljena znanost

Pred letom dni sem na tem mestu pisal o "znanosti za odstrel". Takrat so se pri Ministrstvu za znanost in tehnologijo začeli nabirati prvi temni oblaki, oddaljeno grmenje je že takrat najavljalo hudo uro, ki se je zgrnila nad Glasnik v prvem tednu marca s kratkim sporočilom, da so se g. minister odločili ukiniti subvencijo za Glasnik SED. Čeprav smo se na odločitev ministra odzvali s pritožbo in čeprav proces ponovnega (o)vrednotenja Glasnika še ni končan, se mi zdi potrebno opozoriti na nekatere simptome bolezni, ki bi jo lahko poimenovali "humanistofobija".

Ministrstvo sicer ocenjuje družboslovno in humanistično periodiko s prilagojenimi merili, vendar ta merila izhajajo iz splošnega Pravilnika za ocenjevanje znanstvenih in strokovnih publikacij, objavljenega v Uradnem listu RS, št. 5/1995. Po teh merilih je v ospredju mednarodna uveljavljenost strokovne publikacije (jasno, da poleg minimalnih standardov, ki veljajo za znanstvene in strokovne publikacije), dodatna izhodiščna postavka pa je, da naj bi "imela" vsaka stroka na Slovenskem po eno periodično publikacijo, izjemoma - glede na "moč" stroke - dve, o treh pa ni več govora. To z drugimi besedami seveda pomeni, da bo Ministrstvo za znanost in tehnologijo podpiralo eno (osrednjo) periodično publikacijo, z nižjimi postavkami pa morebiti še drugo.

Za zdaj se ne bom spotikal ob merila mednarodne uveljavljenosti periodičnih publikacij, ker so - ne le za etnologijo, temveč za humanistiko v celoti - očitno absurdna. S tem v zvezi bom navedel le značilni primer dialoga z Ministrstvom. Ob vsakoletnem pripravljanju gore papirjev ob razpisu za subvencioniranje znanstvene in periodične periodike sem dve leti zaporedoma predlagal izdajo mednarodne številke Glasnika (ali pripravo zbornika reprezentativnih člankov iz slovenske etnološke periodike). Iz Ministrstva pa - "ne bu ne mu". Razen lanskega zmanjšanja sredstev in letošnje morebitne ukinitve. Komu potem je - in komu ni - do mednarodne uveljavitve slovenske znanosti?

Nauk zgodbe o "znanosti za odstrel" pa ni le v tem, da Ministrstvo za znanost in tehnologijo nima posluha za humanistiko, temveč tudi v tem, da s svojim omejujočim ravnanjem sesuva ne le znanstveno produkcijo v slovenskem jeziku, temveč dolgoročno (posebej glede tehnologije) Slovenijo peha v "tretji svet" (ali celo v liliputansko zaplankanost). Kot vemo, so raziskovalni inštituti, ki so nekoč delovali v osrednjih slovenskih podjetjih (Iskra, TAM, Zlatorog...), že davna preteklost. Celosrednji Inštitut Jožefa Stefana ne more delovati tako, kot bi se zanj spodobilo. Kakšno je stanje na drugih inštitutih, posebej humanističnih, je našim bralcem dovolj znano. Namesto da bi vlada glede vlaganja v znanost pokukala npr. v Južno Korejo (in opazila neposredno odvisnost "gospodarskega čudeža" od dolgoletnega vlaganja v znanost), nas hoče očitno prepričati, da za znanost na Slovenskem ni prihodnosti.

To mnenje izhaja iz tistega provincialnega duha, ki si ne upa pomisliti, da je središče sveta katerakoli točka na globusu, temveč se v svojih omejenih obzorjih prepričuje, da v naših "micenih" laboratorijih (in kmečkih beticah) ne moremo "pogruntati" ničesar takšnega, kar še ne bi bilo odkrito nekje na tujem. Da nam pač ostane raziskovanje nekaterih endemičnih vrst in sorodnih pojavov. Na primer "folklornih" in drugih posebnosti domačega okolja. Za to pa seveda zadošča ena sama periodična publikacija, en sam raziskovalni inštitut, en sam oddelek na univerzi in morda tudi en sam raziskovalec.

Kakorkoli, za zdaj Glasnika ne bomo vrgli v koruzo. Če ne bomo mogli izdati vseh načrtovanih štirih števil, bomo pač prisiljeni izdati kakšno manj. Številka, ki jo držite v rokah, prinaša poleg - upam - obilice zanimivega branja tudi dve zadevi, ki sta vsekakor vredni posebnega poudarka (in zelo skrbnega ter natančnega branja). Unescova Priporočila za ohranjanje tradicionalne kulture in folklorne so temelj, na katerega se bomo morali sklicevati vsakokrat, kadar bomo nastopili pred državnimi institucijami, ki odločajo o naših dejavnostih. Pri tem bi se rad zahvalil dr. Marku Terseglavu, ki je dal pobudo za objavo prevoda, prevajalki Nadji Valentinčič in g. Zofiji Klemen Krek iz Ministrstva za znanost in tehnologijo, ki je poskrbela za pravno jasnost tega dokumenta. Prav tako pomemben je predlog Etičnega kodeksa slovenskih etnologov, ki ga je pripravila Mojca Ramšak. Osnutek naj predstavlja temelj za nadaljnje brušenje dokumenta, ki ga bomo predvidoma obravnavali na letošnjem društvenem občnem zboru. Zato pohitite z branjem in čim prej pošljite svoje pripombe, sugestije in dodatne predloge.

V tej številki prinašamo tudi zbrana poročila o delu slovenskih etnologov muzealcev in konservatorjev. Glede na to, da so bila poročila slogovno zelo različna, smo se odločili, da ne bomo objavili integralnih prispevkov, temveč bistvene poudarke. Poročila niso popolna le zato, ker jih od nekaterih kolegov pač nismo dobili.

Na koncu pa še opravičilo g. Božidarju Premrlu zaradi neljubega pripetljaja v zvezi z objavo Poročila skupine, ki je raziskovala kamnarstvo v Podsredi, ter pojasnilo prof. dr. Slavku Kremenšku, da sem imel ob uporabi skovanke "etnološke predstraže" v uvodniku (GSED 35/2-3 1995, str. 1) v mislih etnološko "avantgardo". Raba besede "predstraža" torej nakazuje dvoumnost situacije in nima nobene zveze s tragično epizodo slovenske zgodovine. Seveda pa srčno upam, da je omenjena številka Glasnika prispevala k boljšemu medsebojnemu razumevanju in ne k novim delitvam na "naše" in "njihove". Kot za zdaj kaže, smo - glede položaja družboslovja in humanistike na Slovenskem - vsi skupaj v isti godlji.

Rajko Muršič

